

Review of the book *Levend Nederlands*

Extra, G.

Published in:
De Nieuwe Taalgids

Publication date:
1976

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Extra, G. (1976). Review of the book *Levend Nederlands: Een audiovisuele cursus Nederlands voor buitenlanders*, J. Trim, J. Matter. *De Nieuwe Taalgids*, 69(3), 265-268.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

J. L. M. Trim, J. F. Matter e.a.: *Levend Nederlands, een audio-visuele cursus Nederlands voor buitenlanders*, Cambridge University Press 1975. XXIV + 279 blz., ISBN 0 521 20506 9, prijs f 1235,60.

Ter verbetering van de vaak uiterst subjektieve beoordelingen van cursusboeken voor moedertaalonderwijs en vreemdetalenonderwijs verschijnen ook in Nederland steeds vaker kriterialijsten waarin een meer objektieve en gestandaardiseerde vorm van cursusbeoordeling wordt nagestreefd. Van Os (Levende Talen 316, 1976) onderscheidt drie stappen om te komen tot een juiste keuze van cursussen voor vreemdetalenonderwijs: kursusanalyse, kursusevaluatie en cursusbeoordeling. Bij kursusanalyse is sprake van ontleding in bestanddelen en aansluitende beschrijving van deze bestanddelen. Zo'n kursusanalyse kan een uiterst globaal karakter hebben, maar ook gebaseerd zijn op uitgebreid en gedetailleerd onderzoek van verschillende kursusonderdelen (bijvoorbeeld kwantitatieve analyse van selectie en ordening van de aangeboden woordenschat). Kursusevaluatie is alleen mogelijk op grond van de ervaringen van docenten en leerlingen/studenten met cursussen in het onderwijsleerproces. Ook kursusevaluatie kan gebaseerd zijn op globale gebruiksoordelen, terwijl daarnaast omvangrijk empirisch onderzoek naar leereffekten mogelijk is. Cursusbeoordeling kan tenslotte alleen geschieden op basis van kursusanalyse en kursusevaluatie.

De meeste cursusbeoordelingen bestaan echter uit boekbesprekingen of recensies die in het gunstigste geval getuigen van een zeer globale kursusanalyse of -evaluatie. Dergelijke recensies zijn bovendien meestal te kort en te subjectief: verschillende recensenten leggen om verschillende redenen verschillende maatstaven aan voor de bruikbaarheid van verschillende cursussen.

Na deze zelfkastijding wil ik toch globaal een aantal aspecten van de cursus "Levend Nederlands" belichten. Daarbij betrek ik graag enkele punten waarop drs. F. Defesche mij heeft gewezen.

Ofschoon een toenemend aantal buitenlanders in en buiten Nederland/België zich om uiteenlopende redenen voor de noodzaak geplaatst ziet vaardigheid in het Nederlands te verwerven, is onderzoek op het gebied van het leren en onder-

wijzen van Nederlands als vreemde taal nog steeds een verwaarloosd deelgebied van de neerlandistiek en evenzeer van de in Nederland bedreven toegepaste taalkunde. Dat de eerste cursus Nederlands, gericht op het ontwikkelen van de mondelinge taalvaardigheid, op naam van Bloomfield staat (*Spoken Dutch* 1944) is een vroege indicatie voor de late belangstelling in Nederland op dit terrein. Met "Levend Nederlands" heeft zich voor het eerst een team over dit terrein ontfermd dat althans ten dele afkomstig is uit de sfeer van de toegepaste taalkunde in Nederland.

De cursus heeft een lange wordingsgeschiedenis. Het initiatief ertoe is uitgegaan van de gezamenlijke docenten Nederlands aan Engelse universiteiten. Op voorstel van de Universiteit van Cambridge heeft het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen financiële steun aan het projekt verleend. Van 1966-1967 werkte P. A. M. Seuren als research-assistent aan de cursus. Vanaf 1967 droegen J. L. M. Trim, directeur van het Department of Linguistics van de Universiteit van Cambridge, en J. F. Matter, directeur van de Afdeling Toegepaste Taalwetenschap van de Vrije Universiteit Amsterdam, eindverantwoordelijkheid over de uitvoering van het projekt. Het leeuwedeel van de werkzaamheden komt echter in Cambridge voor rekening van P. K. King en in Amsterdam voor rekening van E. Zuidema. Vanaf 1969 werd een voorlopige versie van de cursus door verschillende docenten in uiteenlopende onderwijsituaties op zijn bruikbaarheid beproefd. Op grond van deze gebruikersoordelen is de cursus vervolgens op tal van punten gereviseerd. Terugkijkend komt men onder de indruk van de omvang van een dergelijk projekt. Wie erover denkt een cursus Nederlands voor buitenlanders te ontwikkelen, moet bij de samenstellers van "Levend Nederlands" voor bezinning terecht kunnen.

Ofschoon de cursus is afgestemd op gebruik door volwassen buitenlanders die geen voorkennis hebben van het Nederlands, wordt verder geen speciale doelgroep beoogd. Dit om pragmatische redenen gekozen uitgangspunt heeft belangrijke konsekwenties voor de opzet van de cursus. Zo wordt naast het Nederlands geen tweede taal gebruikt, behalve in de handleiding voor zelfstudie. Daarnaast hebben de samenstellers vanwege de sterk naar behoeften en achtergronden uiteenlopende doelgroep gekozen voor een opzet die een zo flexibel mogelijk gebruik moet toelaten. Primair wordt het ontwikkelen van de mondelinge vaardigheden beoogd. Om die doelstelling te verwezenlijken is de cursus niet gebaseerd op één van de gangbare methodes van vreemdetalenonderwijs, maar verenigt veeleer verschillende onderwijsleerprincipes: zo wijzen het propageren van een monolinguale aanpak en de sterk mechanische opzet van de vele structuuroefeningen op audiolinguale invloeden, terwijl de grammatikale informatie ten behoeve van kursist en docent getuigen van een meer kognitieve benadering van het leren en onderwijzen van moderne vreemde talen. De lange wordingsgeschiedenis van de cursus zal aan dit eclecticisme eveneens hebben bijgedragen.

De cursus bestaat uit drie componenten: een cursusboek dat tegelijkertijd dienst doet als studieboek voor de kursist en als handleiding voor de docent, 7 tweesporige geluidsbanden (snelheid 9.5 cm/sek) en 28 dozen met filmstrips (5 zwart/wit en 23 in kleur). De kosten zijn niet gering: f 1235,60, te weten f 20,60

voor het cursusboek, f 315,- voor de banden en f 900,- voor de filmstrips. Afgezien van een inleidende les over fonetiek en spelling bestaat het cursusboek uit 23 lessen met de volgende uniforme structuur:

- een gesprek dat visueel door plaatjes wordt ondersteund;
- aanvullende fonetiek met bijzonderheden op het gebied van uitspraak en spelling;
- een samenvatting van het gesprek;
- structuuroefeningen gebaseerd op het klassieke vierfasen-principe; de oefeningen zijn per les op drie niveaus van moeilijkheidsgraad gegroepeerd, waardoor een selectieve verwerking mogelijk is;
- een aanvullende woordenlijst;
- vragen over het gesprek;
- konversatie; bij "vragen over het gesprek" en "konversatie" worden mogelijkheden aangereikt tot vrije exploitatie van de leerstof;
- huiswerk, waarbij vooral de kennis van grammatika en spelling wordt getoetst.

Overigens staat op p. X van de Inleiding dat per les de aanvullende fonetiek na de samenvatting komt; het omgekeerde is het geval. Verder zal de onderverdeling naar moeilijkheidsgraad van de structuuroefeningen de selectief ingestelde kursist bij zelfstudie wel wat zoekwerk opleveren. De bij het cursusboek behorende geluidsbanden bevatten per les de tekst van het gesprek, de aanvullende fonetiek, de samenvatting van het gesprek en de structuuroefeningen. Uit economische motieven zijn de banden niet voorbereid, dat wil zeggen er zijn geen pauzes aangebracht op de bandposities waar kursisten een imitatie- of veranderingstaak moeten uitvoeren. Voor docenten die niet over de technische mogelijkheden beschikken om de gewenste pauzeduur snel en precies op de banden aan te brengen, ontstaan daardoor toch nogal wat problemen. De aanwijzingen op p. IX voor het pauzeren van de banden zijn verder voor discussie vatbaar. De geluidskwaliteit van de banden is redelijk tot goed.

Ter ondersteuning van vooral de structuuroefeningen bevat het cursusboek per les "tableaus" en "grammatikale commentaren". De tableaus beogen het bevorderen van inzicht bij de kursist in de grammatikale problemen die de structuuroefeningen oproepen. Dit inzicht moet bereikt worden met behulp van een geformaliseerd notatiesysteem waarin abstracte generalisaties worden aangeboden die aan verschillende taaluitingen ten grondslag liggen. Men kan zich afvragen of deze tableaus de nagestreefde mediërende rol vervullen, in laatste instantie moet een dergelijke vraag echter op basis van kursusevaluatie worden beantwoord. Hetzelfde geldt voor het tweeledige doel van de grammatikale commentaren: ze vormen een handreiking aan de docent om hem de eksplikatie van grammatikale problemen te vergemakkelijken en zijn tevens bedoeld als "naslag-grammatika" (p. 217) voor de kursist.

Over een aantal deelaspekten van de cursus zij het volgende opgemerkt:

- de illustraties bij het openingsgesprek van elke les getuigen soms van grote inventiviteit; in hoeverre ze functioneren als bijdrage aan het taalverwervings-

- proces moet opnieuw in een kursusevaluatie worden beoordeeld;
- de nogal monolithische doelstelling “volwassenen van wie de moedertaal een andere taal is dan het Nederlands de beschaafde Nederlandse omgangstaal te leren” (Inleiding p. IX) heeft in de cursus wel erg weinig ruimte overgelaten voor in het Nederlands niet onbelangrijke taalvariatie-verschijnselen;
  - welke selectie- en ordeningsprincipes bij de in de cursus aangeboden woordenschat zijn gehanteerd, wordt nergens verantwoord; zo ontbreken in de lijst van onregelmatige en sterke werkwoorden (p. 216) frekvent voorkomende werkwoorden als schrikken, vergeten, zitten (liegen komt overigens wel in de uitspraakoefeningen voor, maar niet in deze lijst), terwijl anderzijds in deze cursus voor beginners de leksikale informatiedrang van de samenstellers soms nauwelijks grenzen kent (vgl. de auto-onderdelen in les 17);
  - wat tenslotte de sociale beeldvorming betreft: ook deze cursus volgt in zijn opbouw het patroon van de inmiddels klassiek geworden “textbook families”: in de tekstboekfamilie van “Levend Nederlands” spelen daarbij de opinies, interesse en kontakten van studenten een belangrijke rol; daardoor zal identificatie met de handelende personen voor niet-studerende kursisten wel bemoeilijkt worden.

Een oordeel over de gebruikswaarde van de cursus moet zoals gezegd mede gebaseerd zijn op kursusevaluatie. “Levend Nederlands” is in vergelijking met voorgangers best interessant voor zo’n kursusevaluatie. Wellicht kunnen daarvoor wegen en gelden gevonden worden. De inmiddels in de cursus geïnvesteerde voorbereidingstijd en financiële middelen maken een evaluatie mijns inziens in elk geval uiterst nuttig.